

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 256/03-27

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 4. marca 2004 v senáte zloženom z predsedu Alexandra Bröstla a zo sudcov Ľudmily Gajdošíkovej a Jána Klučku v konaní o sťažnosti A. Ch., bytom B., a O. Š., bytom T., zastúpených advokátom JUDr. J. K., Ž., vo veci porušenia ich základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 161/94 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo A. Ch. podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 161/94 p o r u š e n é b o l o .

2. Základné právo O. Š. podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 161/94 p o r u š e n é b o l o .

3. Okresnému súdu Žilina prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 161/94 konal bez zbytočných prietáhov.

4. A. Ch. priznáva primerané finančné zadost'učinenie vo výške 50 000,-- Sk (slovom päťdesiat'tisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Žilina p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

5. O. Š. priznáva primerané finančné zadost'učinenie vo výške 50 000,-- Sk (slovom päťdesiat'tisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Žilina p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

6. Okresný súd Žilina je p o v i n n ý uhradiť trovy konania A. Ch. a O. Š. vo výške 8 800,-- Sk (slovom osemtisíc osemsto slovenských korún) na účet ich právneho zástupcu JUDr. J. K., Ž., do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 27. novembra 2003 doručené podanie A. Ch., bytom B., a O. Š., bytom T. (ďalej aj „sťažovatelia“), zastúpených komerčným právnikom JUDr. J. K., Ž., označené ako „Sťažnosť proti porušovaniu práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov, vyplývajúceho z čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky“. Sťažovatelia v ňom uviedli:

„Sťažovatelia podali dňa 10. 3. 1994 Okresnému súdu v Žiline návrh na začatie konania o určenie vlastníckeho práva k pozemku. Dôvodom na podanie návrhu bola skutočnosť, že súd v inom konaní rozsudkom určil k predmetnému pozemku vlastnícke právo tretích osôb. Tento rozsudok je podľa názoru navrhovateľov v rozpore so zákonom. Vec je na Okresnom súde v Žiline vedená pod spis. zn. 8 C 161/1994.

Okresný súd konanie zastavil uznesením zo dňa 31. 5. 1994. Uznesenie odôvodnil prekážkou rei iudicatae podľa § 159 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku. Proti tomuto uzneseniu podali navrhovatelia odvolanie z dôvodu, že napadnuté uznesenie je celkom nesprávne, keďže v danej veci nejde o totožný predmet konania a už vôbec nie o totožných

účastníkov a nemôže sa teda jednať o prekážku rei iudicatae. Odvolací súd navrhovateľom vyhovel uznesením č. k. 16 Co 2614/64 (správne malo byť uvedené 16 Co 2614/94) a uznesenie okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, akceptujúc dôvody ich odvolania.

Následne až do dnešného dňa súd nevykonal žiaden procesný úkon, ktorým by prispel k urýchlenému ukončeniu stavu právnej neistoty. Dňa 13. 6. 1995 oznámili navrhovatelia na výzvu súdu zmenu v okruhu účastníkov po tom, čo sa skončilo dedičské konanie po jednom z odporcov. Dňa 13. 6. 1996 bolo uznesením nariadené znalecké dokazovanie, kde súd, podľa názoru navrhovateľov celkom nekompetentne vymedzil otázky pre znalca a navyše vymenoval za znalca zaujatú osobu. Preto podali navrhovatelia proti tomuto uzneseniu dňa 18. 3. 1996 námietky. Súd dňa 22. 4. 1996 námietke zaujatosti znalca vyhovel a nahradil ho iným.

Keďže na pozemku, ktorý je predmetom sporu začalo dochádzať zo strany neoprávnených držiteľov k zásahom, podali navrhovatelia dňa 16. 12. 1997 návrh na predbežné opatrenie, ktorým sledovali záujem, aby k neoprávneným zásahom ďalej nedochádzalo. Súd až dňa 15. 11. 2000 (!) vyzval navrhovateľov, aby sa vyjadrili, či na podanom návrhu na vydanie predbežného opatrenia trvajú. O návrhu na vydanie predbežného opatrenia doteraz nerozhodol.

Z uvedeného vyplýva, že súdne konanie trvá cca 9 rokov a 8 mesiacov bez toho, aby sa právoplatne skončilo. Konanie o nariadenie predbežného opatrenia trvá cca 6 rokov bez toho, aby súd doteraz rozhodol.“

Na základe uvedených skutočností sa sťažovatelia domáhali, aby ústavný súd vo veci rozhodol nálezom takto:

„1. Základné právo A. Chrenku a O. Š. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky bolo porušené.

2. Okresnému súdu Žilina v konaní pod sp. zn. 8 C 161/1994 prikazuje konať bez zbytočných prietáhov.

3. A. Ch. a O. Š. priznáva primerané finančné zadosťučinenie každému v sume 50 000,- Sk (slovom: päťdesiat tisíc korún Sl.), ktoré je Okresný súd Žilina A. Ch. a O. Š. povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Žilina je povinný uhradiť A. Ch. a O. Š. trovy konania pred Ústavným súdom vo výške Sk 8 816,- Sk. “

Keďže sťažnosť sťažovateľov spĺňala všetky zákonom predpísané náležitosti podľa § 20 a § 50 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a neexistoval žiadny dôvody na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 citovaného zákona, ústavný súd ju uznesením sp. zn. II. ÚS 256/03 zo 17. decembra 2003 prijal na ďalšie konanie.

Na výzvu ústavného súdu právny zástupca sťažovateľov podaním doručeným ústavnému súdu 13. januára 2004 doplnil dôvody, pre ktoré sťažovatelia požadujú primerané finančné zadosťučinenie vo výške 50 000,-- Sk pre každého z nich (§ 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde), pričom uviedol:

„Sťažovatelia považujú každé súdne konanie za psychicky náročné, najmä z dôvodu právnej neistoty, ktorej musia počas neho čeliť. Ak však súdne konanie trvá tak dlho, ako v predmetnej veci, sú sťažovatelia toho názoru, že zodpovednosť Okresného súdu v Žiline sa týka i psychickej ujmy, ktorú tým utrpeli a Okresný súd Žilina je povinný túto nemajetkovú ujmu nahradiť v peňažnej protihodnote. Jej výšku považujú sťažovatelia za primeranú vzhľadom na závažnosť zásahu do ich práva a na doterajšiu rozhodovaciu prax Ústavného súdu SR.

Sťažovatelia sú už pokročilejšieho veku a mimoriadne im záleží na tom, aby sa dožili právoplatného rozhodnutia o ich práve k nehnuteľnosti. Pocit krivdy je u nich o to naliehavejší, že Okresný súd doteraz nerozhodol o návrhu na predbežné opatrenie, ktoré uplynutím takej doby už vlastne stratilo zmysel.

Napokon priznanie finančného zadosťučinenie by malo Okresný súd v Žiline donútiť ku konaniu bez zbytočných prietáhov v tomto i v obdobných prípadoch, vyjadrujúc tak jeho zodpovednosť za prípadnú psychickú ujmu, ktorá účastníkom vzniká v dôsledku dlhodobej právnej neistoty. “

Podľa § 29 ods. 6 zákona o ústavnom súde sa ústavný súd listom z 19. decembra 2003 obrátil na predsedu Okresného súdu Žilina so žiadosťou o vyjadrenie k prijatej sťažnosti sťažovateľov. Predseda Okresného súdu Žilina vo svojom vyjadrení z 2. februára 2004 (Spr 3522/03) neuviedol žiadne zásadné skutočnosti vzťahujúce sa na konanie, v ktorom sťažovatelia namietajú prietahy v konaní.

Vzhľadom na to, že obaja účastníci konania súhlasili s upustením od ústneho pojednávania, ústavný súd vo veci prietahov v konaní Okresného súdu Žilina vedenom pod sp. zn. 8 C 161/94 rozhodol bez ústneho pojednávania (§ 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

II.

Sťažovatelia sa svojou sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia svojho základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov...“, v konaní Okresného súdu Žilina vedenom pod sp. zn. 8 C 161/94 o určenie vlastníckeho práva k pozemku.

Ústavný súd v prípadoch podaní namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy zohľadňuje svoju stabilnú judikatúru, v súlade s ktorou „odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov“ (II. ÚS 61/98), pričom „tento účel možno zásadne dosiahnuť právoplatným súdnym rozhodnutím. Nepostačuje, že štátny orgán vo veci koná“ (II. ÚS 26/95). K vytvoreniu stavu právnej istoty preto dochádza až „právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu“ (I. ÚS 10/98). Podľa názoru ústavného súdu možno preto za konanie (postup) súdu odstraňujúce právnu neistotu účastníka konania považovať také konanie, ktoré smeruje k právoplatnému rozhodnutiu vo veci.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so

svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 70/98, II. ÚS 74/97, II. ÚS 813/00) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria ústavný súd považuje aj povahu prejednávanej veci.

S použitím uvedených kritérií ústavný súd preskúmal doterajšie konanie pred Okresným súdom Žilina vedené pod sp. zn. 8 C 161/94 a dospel k nasledovným záverom:

1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, konanie vedené pred Okresným súdom Žilina pod sp. zn. 8 C 161/94 (konanie o určenie vlastníckeho práva k pozemku) tvorí bežnú súčasť rozhodovacej činnosti súdov a pri plynulom a aktívnom postupe sudcu nepredstavuje významnejší faktor ovplyvňujúci celkovú dĺžku súdneho konania. Hoci Okresný súd Žilina 6. februára 1996 nariadil znalecké dokazovanie (čo je vzhľadom na povahu veci prirodzené), toto nevytvorilo potrebný skutkový základ na jeho rozhodnutie vo veci samej, keďže vzhľadom na nedôveryhodnosť ustanoveného znalca musel byť tento 22. apríla 1996 nahradený novým znalcom. Faktickú zložitosť veci prostredníctvom znaleckého dokazovania novým znalcom ale súd v ďalšom období neodstránil, a dokonca sa o ňu vôbec nepokúsil.

2. Pokiaľ ide o správanie sťažovateľov ako účastníkov súdneho konania pred Okresným súdom Žilina, možno ho hodnotiť ako aktívne a súčinnosťné, ktoré nijakým spôsobom neprispelo k predĺženiu konania. Sťažovatelia sú v konaní pred Okresným súdom Žilina zastúpení právnym zástupcom. Ako bolo zistené z vyžiadaného spisu Okresného súdu Žilina, sťažovatelia reagovali na výzvy súdu, zúčastnili sa pojednávania za účelom poskytnutia právnej pomoci (8. apríla 1994), zaplatili súdny poplatok (26. apríla 1994) a splnomocnený právny zástupca a A. Ch. boli prítomní aj na dvoch vo veci uskutočnených pojednávaniach (20. mája 1994 a 31. mája 1994). Hoci sťažovatelia využili svoje procesné oprávnenia na podanie námietky zaujatosti ako voči zákonnej sudkyňi, tak aj voči ustanovenému znalcovi, doba potrebná na ich vybavenie významným spôsobom neprispela k doterajšej dĺžke konania.

3. Tretím kritériom, použitím ktorého ústavný súd zisťoval, či nedošlo k zbytočným priet'ahom v súdnom konaní sp. zn. 8 C 161/94, bol postup Okresného súdu Žilina. Ústavný súd zistil, že Okresný súd Žilina v období od začatia konania 10. marca 1994 do 13. júna 1995 (v čase, keď bol konajúcim sudcom JUDr. J. Ď.) postupoval v konaní plynule a vykonával úkony potrebné pre konanie vo veci samej (8. apríla 1994 - poskytnutie právnej pomoci, 20. apríla 1994 - výzva na zaplatenie súdneho poplatku, 20. mája 1994 - pojednávanie, 31. mája 1994 - pojednávanie). Uznesením č. k. 8 C 161/94-37 z 31. mája 1994 však konanie vo veci zastavil.

Následne po tom, ako navrhovatelia (v konaní pred ústavným súdom sťažovatelia) podali proti uzneseniu o zastavení konania odvolanie, Okresný súd Žilina vec predložil na rozhodnutie Krajskému súdu v Banskej Bystrici, ktorý rozhodnutie prvostupňového súdu uznesením sp. zn. 16 Co 2614/94 zrušil a vec mu vrátil na nové konanie. V čase konania na Krajskom súde v Banskej Bystrici (od 4. augusta 1994 do 6. októbra 1994) došlo k úmrtiu žalovanej v I. rade, v dôsledku čoho Okresný súd Žilina vyzval navrhovateľov na upresnenie okruhu žalovaných a overoval priebeh a výsledky dedičského konania sp. zn. D 1094/94, ktoré bolo ukončené 6. júna 1995. V období od júna 1995 do predloženia spisu ústavnému súdu 20. januára 2004 bola vec postupne pridelená na konanie štyrom sudcom a obdobie od septembra 1996 do januára 2004 možno označiť za obdobie, v ktorom dochádzalo k priet'ahom v konaní. Vec bola pridelená na konanie sudkyňi JUDr. D. K., ktorá vo veci nariadila znalecké dokazovanie (6. februára 1996). Žalobcovia (sťažovatelia) podali námietky proti osobe znalca a opakovane namietali aj zaujatosť sudkyne a až na základe ich sťažnosti predsedovi súdu bol spis postúpený Krajskému súdu v Banskej Bystrici, ktorý uznesením sp. zn. 10 Nc 505/96 rozhodol, že JUDr. D. K. je vylúčená z prejednávania a rozhodovania vo veci sp. zn. 8 C 161/94. Vec bola preto 19. septembra 1996 pridelená na konanie JUDr. K. P., ktorá do 6. septembra 1999, t. j. takmer za tri roky, nevykonala vo veci žiadny úkon. Žiadny úkon nevykonala ani ďalšia sudkyňa JUDr. D. C. za obdobie od 6. septembra 1999 do 31. októbra 2000, t. j. 13 mesiacov. Vec bola následne pridelená v poradí piatej sudkyňi Mgr. K. B., ktorá po uskutočnení jedného úkonu 31. októbra 2000 následne v období od 13. novembra 2000 až do predloženia spisu ústavnému súdu 20. januára 2004, t. j. 3 roky a 2 mesiace, nevykonala vo veci žiadny úkon.

V konaní okresného súdu vo veci sp. zn. 8 C 161/94, ktoré trvá už takmer 10 rokov, neboli dosiaľ vo veci urobené ani základné úkony a prostredníctvom znaleckého dokazovania zistené žiadne podstatné skutočnosti, ktoré by umožňovali vo veci meritórne rozhodnúť. Celé konanie je v dôsledku toho poznačené zbytočnými priet'ahmi, pretože súd vo veci dlhé obdobia vôbec nekonal bez toho, aby jeho postupu bránila zákonná prekážka alebo procesné úkony účastníkov konania. Z uvedeného dôvodu vyhodnotil ústavný súd obdobie od septembra 1996 až do súčasnosti ako zbytočné priet'ahy v konaní.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd rozhodol, že doterajším postupom (nečinnosťou) Okresného súdu Žilina v konaní došlo k zbytočným priet'ahom v súdnom konaní sp. zn. 8 C 161/94, a tým aj k porušeniu základného práva s'ťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

III.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o s'ťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, príp. nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, príp. prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže zároveň na žiadosť osoby, ktorej práva boli porušené, rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

1. Ústavný súd v súlade so svojím rozhodnutím o porušení základného práva s'ťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy v zmysle § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde prikázal okresnému súdu, aby vo veci sp. zn. 8 C 161/94 konal bez zbytočných priet'ahov.

2. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy: „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie s'ťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.“

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'učinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Z ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde vyplýva, že primerané finančné zadost'učinenie má povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch, pričom sťažovatelia požadovali priznanie finančného zadost'učinenia vo výške 50 000,-- Sk pre každého.

Pri určení výšky primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je síce zmiernenie nemajetkovej ujmy, avšak nie aj prípadná náhrada škody.

Hoci ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v označenom súdnom konaní konal bez zbytočných prietahov, vychádzal z názoru, že porušenie základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nemožno účinne odstrániť len uplatnením tejto jeho právomoci.

Vzhľadom na celkovú dobu konania Okresného súdu Žilina v konaní sp. zn. 8 C 161/94, berúc do úvahy, že sťažovatelia sa o predĺženie tejto doby zásadne nepričinili, a zohľadňujúc konkrétne okolnosti a povahu prípadu vrátane pozície sťažovateľov sprevádzanej pocitom neistoty, ako aj naplnenie princípu spravodlivosti, ústavný súd považoval priznanie sumy 50 000,-- Sk za primerané finančné zadost'učinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

3. Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania, ktoré vznikli právnomu zástupcovi sťažovateľov advokátovi JUDr. J. K. vo výške 8 800,-- Sk (§ 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16 a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb), pričom vychádzal z výšky priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej

republiky za I. polrok 2002, ktorá bola 12 811,-- Sk. Náhrada bola priznaná za dva úkony po 4 270,-- Sk a 130,-- Sk režijný paušál.

Trovy konania je Okresný súd Žilina povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. marca 2004